

המקור הכוהני ואסכולת הקדושה פרופ' ישראל הנוהל

שיעור 1: ההבחנה בין הסגנון הכוהני לסגנון שאינו כהני

בראשית 1, 5 - 16

וַיְהִי כִּי הִחַל הָאֱדָם לָרֵב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוּת יִלְדוּ לָהֶם. וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבוֹת הָיָה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ. וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא יֵדוּן רוּחִי בָאָדָם לְעַלְמָם בְּשָׂגֵם הוּא בֶּשֶׂר וְהָיוּ יָמֵי מַאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. הַנִּפְלִיִּים הָיוּ בְּאֶרֶץ בִּימֵי הָהֵם וְגַם אַחֲרָי כֵּן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ לָהֶם הַמַּהֲגַבְרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם אֲנָשֵׁי הַשָּׁמַיִם. וַיִּרְא יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בְּאֶרֶץ וְכָל יֶצֶר מַחְשַׁבְתָּ לִבּוֹ רַק רָע כָּל הַיּוֹם. וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאֶרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֵל לִבּוֹ. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמַתִּי כִּי עָשִׂיתֶם. וְנַח מִצָּא חַן בְּעֵינַי יְהוָה. אֲלֵה תוֹלְדֹת נַח נַח אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדַרְתּוֹ אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נַח. וַיּוֹלֵד נַח שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת שֵׁם אֶת חָם וְאֶת יָפֶת. וַתִּשְׁחַת הָאֶרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאֶרֶץ חָמָס. וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֶרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בֶּשֶׂר אֶת דְּרָכָו עַל הָאֶרֶץ. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנַח קַץ כָּל בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי כִּי מָלְאָה הָאֶרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מִשְׁחִיתֶם אֶת הָאֶרֶץ. עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי גִפְרִית קַנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת הַתֵּבָה וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר. וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת אַמָּה אַרְבֵּי הַתֵּבָה חֲמֵשִׁים אַמָּה רֹחֶבָה וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ. צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֵל אֹמֶה תִּכְלֹנָה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשִׂים תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה. וְאֹנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם עַל הָאֶרֶץ לְשַׁחַת כָּל בֶּשֶׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִגּוּעַ. וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתָ אֵל הַתֵּבָה אִתְּךָ וּבְנֵיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי בְנֵיךָ אִתְּךָ. וּמִכָּל הַחַי מִכָּל בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תִּבְיָא אֵל הַתֵּבָה לְהַחֲיִית אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִיוּ. מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיִית. וְאִתְּךָ קַח לָךְ מִכָּל מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֹכְלָהּ. וַיַּעַשׂ נַח כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה. וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנַח בֹּא אִתְּךָ וְכָל בֵּיתְךָ אֵל הַתֵּבָה כִּי אִתְּךָ רְאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה. מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ

ומן הבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו. גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ. כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה. ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה. ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ. ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול. מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף וכל אשר רמש על האדמה. שנים שנים באו אל נח אל התבה זכר ונקבה כאשר צוה אלהים את נח. ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ. בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבועה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינת תהום רבה וארבת השמים נפתחו. ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה. בעצם היום הזה בא נח ושם וחס ויפת בני נח ואשת נח ושלשת נשי בניו אתם אל התבה. המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף. ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הפשר אשר בו רוח חיים. והבאים זכר ונקבה מכל פשר באו כאשר צוה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו.

בראשית ח, 15-22

וידבר אלהים אל נח לאמר. צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתה. כל החיה אשר אתה מכל פשר בעוף ובבהמה ובכל הרמש הרמש על הארץ הוצא [היצא] אתה ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ. ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו. כל החיה כל הרמש וכל העוף כל רומש על הארץ למשפחתיהם יצאו מן התבה. ויבן נח מזבח ליהוה ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עלת במזבח. וירח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי. עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וחרף ויום ולילה לא ישבתו.

בראשית ט, 1-11

ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ. ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו. כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל. אך בשר בנפש דמו לא תאכלו. ואף את דמכם לנפשותיכם אדרש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם. שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם. ואתם פרו ורבו ושרצו בארץ ורבו בה. ויאמר אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר. ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם. ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ. והקמתי את בריתי אתכם ולא יפרת כל בשר עוד ממני המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ.

שיעור 2: ספר הקדושה H (ויקרא יז-כז)

וההדגשה על התוכן המוסרי והחברתי של הקדושה

ויקרא יט, 1-37

וידבר יהוה אל משה לאמר. דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם. אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם. וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחהו. ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף. ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה. ואכליו עונו ישא כי את קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה. ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצר ולקט קצירך לא תלקט. וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם. לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו. ולא תשבועו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יהוה. לא תעשק את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה. לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתה. לא תלה רכיל בעמיה לא תעמד על דם רעך אני יהוה. לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יהוה. את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע פלאים שדה לא תזרע פלאים ובגד פלאים שעטנו לא יעלה עליך. ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה לא יומתו כי לא חפשה. והביא את אשמו ליהוה אל פתח אהל מועד איל אשם. וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה על חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא. וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. ובשנה הרביעת יהיה כל פריו קדש הלולים ליהוה. ובשנה החמישת תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם. לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו. לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנה. ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני יהוה. אל תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה. את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה. אל תפנו אל האבת ואל הידענים אל תבקשו לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם. מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה. וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אתו. כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים אני יהוה אלהיכם. לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה. מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם אני יהוה.

שיעור 3: הקדושה והמוסר לפי המקור הכהני P

שמות כט, 1-21

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר ואילם שנים תמימים. ולקחם מצות וחלת מצת בלולת בשמן וירקיקי מצות משחים בשמן סלת חטים תעשה אתם. ונתת אותם על סל אחד והקרבת אתם בסל ואת הפר ואת שני האילם. ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים. ולקחת את הבגדים והלבשת את אהרן את הכתנת ואת מעיל האפד ואת האפד ואת החשן ואפרדת לו בחשב האפד. ושמת המצנפת על ראשו ונתת את גזר הקדש על המצנפת. ולקחת את שמן המשחה ויצקת על ראשו ומשחת אתו. ואת בניו תקריב והלבשתם כתנת. וחרגת אתם אבנט אהרן ובניו וחיבת להם מגבעת להם והיתה להם כהנה לחקת עולם ומלאת יד אהרן ויד בניו. והקרבת את הפר לפני אהל מועד וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר. ושחתת את הפר לפני יהוה פתח אהל מועד. ולקחת מדם הפר ונתתה על קרנת המזבח באצבעך ואת כל הדם תשפך אל יסוד המזבח. ולקחת את כל החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן והקטרת המזבחה. ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרוו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת הוא. ואת האיל האחד תקח וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל. ושחתת את האיל ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב. ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתת על נתחיו ועל ראשו. והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחוח אשה ליהוה הוא. ולקחת את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל. ושחתת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוף און אהרן ועל תנוף און בניו הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם על המזבח סביב. ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והוית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו וקדש הוא ובגדיו ובניו ובגדי בניו אתו.

ויקרא ה, 20-25

וידבר יהוה אל משה לאמר. נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעצמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה. והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא. או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשותיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו. ואת אשמו יביא ליהוה איל תמים מן הצאן בערקה לאשם אל הכהן. וכפר עליו הכהן יהוה ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה.

שיעור 4: אסכולת הקדושה מתקנת את המקור הכהני

ויקרא יט, 11-14

לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ. וְלֹא תִשְׁבְּעוּ בְּשֵׁמִי לְשָׁקֵר וְחִלַּלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה. לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְּךָ עַד בֹּקֶר. לֹא תִקַּלֵּל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכָּשָׁל וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה.

במדבר ה, 5-8

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטָּאת הָאֵדָם לְמַעַל מֵעַל בִּיהוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא. וְהִתְוֹדוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִשְׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יִסֹּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ. וְאִם אֵין לְאִישׁ גָּאֵל לְהִשְׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמוֹשֵׁב לִיהוָה לִפְהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו.

שיעור 5: אסכולת הקדושה כמענה לביקורת הנבואית

עמוס ה, 4-8

שמעו זאת השאפים אביון ולשבית ענוי [עניי] ארץ. לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שכר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולענות מאוני מרמה. לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים ומפל בר נשבירה. נשבע יהוה בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם.

ישעיהו א, 27-10

שמעו דבר יהוה קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה. למה לי רב זבחיכם יאמר יהוה שבעתי עלות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי. כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס חצרי. לא תוסיפו הביא מנחת שוא קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה. חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטרח נלאיתי נשא. ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלא. רחצו הזכו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע. למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה. לכו נא ונוכחה יאמר יהוה אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו. ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו כי פי יהוה דבר. איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים. כספה הנה לסיגים סבאף מהול במים. שריף סוררים וחברי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם. לכן נאם האדון יהוה צבאות אביר ישראל הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי. ואשיבה ידי עליך ואצרה כפר סיגיה ואסירה כל בדיליה. ואשיבה שפטיה כבראשנה ויעציה כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה. ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

ויקרא יט, 16-1, 27-23

וידבר יהוה אל משה לאמר. דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם. אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם. וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחו. ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף. ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה. ואכליו עונו ישא כי את קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה. ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצר ולקט קצירה לא תלקט. וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם. לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו. ולא תשבועו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יהוה. לא תעשק את רעה ולא תגול לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה. לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך. [...] וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו. כאורח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים אני יהוה אלהיכם. לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמסורה. מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם אני יהוה.